

VOLONTIRANJE U NVO **IZVJEŠTAJ ZA 2024.GODINU**

IZDAVAČ:

Centar za razvoj nevladinih organizacija
(CRNVO) Ul.Sima Barovića 24, Podgorica
Tel/fax: 020/219 120, 219 121, 219 122, 219
123 E-mail: crnvo@crnvo.me www.crnvo.me

NAZIV PUBLIKACIJE:

Izveštaj o broju angažovanih volontera na
pripremi i realizaciji projekata i programa
2024.

ZA IZDAVAČA:

Zorana Marković

AUTORI:

Petar Knežević
Nazif Velić
Zdravko Janjušević
Marina Vuksanović
Milan Medenica
Kenan Kečević
Zorana Marković

SARADNICI NA ISTRAŽIVANJU:

Miloš Marković
Aleksa Minić
Hazreta Cuca

PRIPREMA I DIZAJIN

New Page D.O.O.
Podgorica, jun 2025.

Izveštaj je pripremljen u okviru programa Mreža resursnih centara Crne Gore. Izneseni stavovi i zaključci ne odražavaju nužno stavove Ministarstva regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama.

UVOD

Izvještaj koji je pred vama nastao je sa namjerom da ponudi uvid u trenutno stanje volonterizma u Crnoj Gori, sagledano kroz praksu angažovanja volontera u nevladinim organizacijama. Fokus istraživanja bio je na obimu i oblicima volonterskog angažmana, vrstama aktivnosti u koje su volonteri bili uključeni, trajanju volontiranja, kao i načinima na koje su organizacije angažovale volontere. Kroz istraživanje se nastojalo identifikovati u kojoj mjeri su organizacije upoznate sa važećim zakonskim okvirom u oblasti volontiranja, kako ispunjavaju obaveze prema volonterima i kako procjenjuju doprinos volonterskog rada kvalitetu svog djelovanja.

Jedan od važnih ciljeva istraživanja bio je i da se prepoznaju ključni izazovi i sistemske prepreke u primjeni postojećih propisa u oblasti volontiranja, uključujući nedovoljnu informisanost, neujednačenu praksu i ograničenja sa kojima se nevladine organizacije i volonteri susrijeću u praksi. U tom smislu, nalazi predstavljeni u ovom izvještaju mogli bi poslužiti kao polazna osnova za razmatranje mogućnosti unapređenja zakonskog i institucionalnog okvira volontiranja, u skladu sa strateškim opredjeljenjima definisanim u Strategiji razvoja civilnog društva.

Istraživanje je, takođe, bilo usmjereno na sagledavanje pitanja od značaja za ostvarivanje strateških ciljeva Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026, naročito onih koji se odnose na jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva, unapređenje participacije građana i građanki i stvaranje podsticajnog okruženja za građanski aktivizam i djelovanje. U tom kontekstu, rezultati istraživanja mogli bi predstavljati osnov za unapređenje sistema praćenja i izvještavanja o volonterskom angažmanu, kao jednog od važnih segmenata sprovođenja Strategije.

Imajući u vidu da, prema dostupnim podacima Zavoda za zapošljavanje, ne postoji centralna evidencija o angažovanim volonterima u Crnoj Gori, istraživanje je imalo za cilj da djelimično popuni ovaj informacioni jaz kroz sistematsko prikupljanje podataka direktno od nevladinih organizacija. Podaci su prikupljeni u okviru programa „Mreža resursnih centara u Crnoj Gori“, koji realizuju Centar za razvoj nevladinih organizacija kao nacionalni resursni centar, kao i regionalni resursni centri NVO Bjelopoljski demokratski centar, NVO Aktivna zona i NVO Novi Horizont kao i lokalne kancelarije NVO Bonum, NVO Natura i NVO Nada. Za potrebe istraživanja kreiran je jedinstveni upitnik, koji su koristili svi resursni centri, a koji je distribuiran lokalnim nevladinim organizacijama putem postojećih baza podataka i mailing liste CRNVO.

Na kraju, nalazi koje iznosimo u ovom izvještaju mogli bi doprinijeti boljem razumijevanju stanja volonterizma u Crnoj Gori i otvoriti prostor za dalje razgovore o načinima na koje se volonterski angažman može dodatno unaprijediti. Izvještaj koji čitate zamišljen je kao doprinos tom dijalogu, kao i kao podrška procesu planiranja i sprovođenja mjera u okviru Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026, Strategije za mlade i drugih relevantnih javnih politika.

VOLONTERIZAM

Volonterizam je dobrovoljno i nesebično angažovanje pojedinaca u aktivnostima koje imaju za cilj pomoć drugima ili unapređenje zajednice, bez materijalne nadoknade. On podrazumijeva ulaganje vremena, znanja i energije u društveno korisne akcije, poput humanitarnog rada, zaštite životne sredine, pomoći ugroženim grupama ili kulturnih i obrazovnih inicijativa, a zasniva se na solidarnosti, empatiji i ličnoj odgovornosti prema društvu.

Volonterizam ima veliki značaj za društvo jer podstiče solidarnost, međusobnu podršku i osjećaj odgovornosti prema zajednici. Kroz volontiranje, pojedinci aktivno doprinose rješavanju društvenih problema, pomažu ugroženim grupama i učestvuju u unapređenju kvaliteta života. Time se jačaju društvene veze i stvara se osjećaj zajedništva koji je neophodan za stabilno i zdravo društvo.

Pored društvene koristi, volonterizam ima i snažan uticaj na lični razvoj pojedinca. Volonteri stiču nova znanja i veštine, razvijaju empatiju, komunikacione sposobnosti i timski duh. Iskustvo volontiranja često doprinosi većem samopouzdanju, boljem razumijevanju različitih društvenih okolnosti i jasnijem osećaju ličnih vrijednosti i ciljeva.

Volonterizam je takođe važan za mlade ljude, jer im pruža priliku da se aktivno uključe u društvena dešavanja i steknu iskustvo koje može biti korisno u daljem obrazovanju ili karijeri. Kroz volonterski rad, mladi razvijaju radne navike, osjećaj inicijative i odgovornosti, što ih čini spremnijim za buduće profesionalne izazove.

Na širem planu, volonterizam doprinosi razvoju humanijeg i pravednijeg društva. On pokazuje da društveni napredak ne zavisi samo od institucija, već i od spremnosti pojedinaca da svoje vrijeme i energiju ulože u dobrobit drugih. Upravo zato, volonterizam predstavlja važan temelj aktivnog građanstva i održivog društvenog razvoja.

Volonterizam ima poseban značaj za civilno društvo i rad organizacija civilnog društva (OCD), naročito imajući u vidu da one često nemaju stabilne izvore finansiranja niti mogućnost da zaposle veći broj ljudi. Zbog ograničenih budžeta i projektnog finansiranja, OCD se u velikoj mjeri oslanjaju na volonterski rad kako bi mogle da sprovedu svoje programe, pružaju usluge korisnicima i odgovore na potrebe zajednice, naročito u nepredvidljivim situacijama.

Volonterizam, kako volontera a tako i članova organizacije tako predstavlja ključni resurs koji omogućava kontinuitet rada i realizaciju aktivnosti koje inače ne bi bile moguće.

Pored toga, volonteri doprinose fleksibilnosti i otpornosti organizacija civilnog društva, jer svojim znanjem, iskustvom i entuzijazmom nadoknađuju nedostatak zaposlenog kadra. Njihovo uključivanje omogućava OCD da rade efikasnije, da se brže prilagođavaju promjenama i da šire obim svog djelovanja uprkos finansijskim ograničenjima. Na taj način, volonterizam ne samo da podržava svakodnevni rad organizacija, već direktno doprinosi opstanku i razvoju civilnog društva u cjelini.

Metode koje su korišćene u okviru izrade ovog izvještaja su: desk istraživanje, analiza javnih politika, i anketa među nevladinim organizacijama. Anketa je prikupila 107 odgovora od nevladinih organizacija, čime je obezbijeđen dovoljno reprezentativan uzorak u odnosu na ukupan broj nevladinih organizacija u Crnoj Gori.

ZAKONSKI I STRATEŠKI OKVIR

U Crnoj Gori volonterizam je formalno uređen posebnim Zakonom o volonterskom radu^[1] koji definiše volonterski rad kao dobrovoljno i besplatno ulaganje vremena, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti u korist drugog lica ili za opštu dobrobit društva. Ovim zakonom se propisuju osnovni pojmovi, uključujući definiciju volontera i organizatora volonterskih aktivnosti, njihova prava i obaveze, kao i osnovna pravila o trajanju angažmana (npr. maksimalno do 6 časova dnevno i do 25 časova nedjeljno za volonterski rad) bez uspostavljanja radnog odnosa i bez naknade koja bi se tretirala kao plata ili prihod iz radnog odnosa.

Zakonski okvir predviđa i određene elemente organizacije volonterizma, kao što su uslovi za sklapanje ugovora o volontiranju, učešće stranih i domaćih volontera, prava i obaveze volontera i organizatora volonterskog rada, nagrade, vođenje registara, evidencija, volonterske knjižice, i kaznene odredbe.

Vođenje centralne baze podataka o volonterima, organizatorima volonterskog rada i korisnicima je povjereno Zavodu za zapošljavanje. Međutim, do sada ova baza nije uspostavljena.

^[1] Zakon o volonterskom radu ("Službeni list CG", br. 26/2010 , 31/2010 , 14/2012 i 48/2015).

Zakon takođe predviđa obavezu usvajanja Strategije razvoja volonterizma, koja do sad nije usvajana, kao ni prateći lokalni programi razvoja volonterizma.

Osim kritika za nesprovođenje predviđenih aktivnosti kroz Zakon, postoje i kritike da postojeći zakon tretira volonterizam previše kroz radno-pravne norme, što može ograničavati fleksibilnost i širu participaciju građana (npr. zabranjuje angažman lica mlađih od 15 godina, čak i u obrazovnim aktivnostima), umjesto da ga posmatra kao oblik aktivnog građanstva i podrške civilnom društvu.

Strategija za mlade Crne Gore 2023–2027[2] – koja predstavlja glavni okvir omladinske politike u Crnoj Gori – eksplicitno prepoznaje volonterizam kao dio šireg koncepta aktivnog učešća mladih u društvu i razvoju zajednice. Volonterizmu se daje na značaju kroz cjelokupnu strategiju, koja ga prepoznaje kao ključni segment razvoja mladih kao aktivnih građana koji doprinose sopstvenom i opštem boljitku društva.

Konkretno, Strategija kroz akcioni plan za 2023-2024. godine predviđa aktivnosti usmjerene na volontiranje kroz „Mjeru 2.4: Unaprijediti uslove za razvoj volonterizma“, i to kroz aktivnosti: A1: Organizovati Info dane o prilikama za volontiranje u Crnoj Gori i inostranstvu, A2: Promovisati prilike za volontiranje i programe NFO kroz Erasmus+ u saradnji sa kontakt tačkom za Crnu Goru, A3: Realizacija programa volontiranja u srednjim školama, A4: Sprovesti akcije sa zajednicama i okrenutih ka zajednici, u organizaciji mladih, koje rade na razvoju volonterizma i solidarnosti, u saradnji sa nevladinim organizacijama i OS, i A5: Unaprijediti zakonsko rješenje o volontiranju i afirmisati volontiranje među mladima.

Razvoj volonterizma i razvoj civilnog društva međusobno su snažno povezani, jer volonterizam predstavlja jednu od njegovih osnovnih pokretačkih snaga. Kroz volonterski angažman građani stiču navike društvene odgovornosti, solidarnosti i aktivnog učešća u rješavanju problema u zajednici, što direktno jača kapacitete organizacija civilnog društva. Volonteri doprinose radu nevladinih organizacija ne samo radnom snagom, već i novim idejama, energijom i vezom sa lokalnom zajednicom, čime se povećava legitimitet i vidljivost civilnog sektora u društvu.

Istovremeno, razvijeno civilno društvo stvara uslove za održiv razvoj volonterizma kroz institucionalnu podršku, jasno definisane programe i kulturu participacije. Organizacije civilnog društva često djeluju kao posrednici između građana i institucija, nudeći strukturirane i smislenije prilike za volontiranje, uz priznanje stečenih znanja i vještina. Na taj način, jačanje civilnog društva doprinosi profesionalizaciji i društvenom priznanju volonterizma, dok volonterizam, zauzvrat, obezbjeđuje ljudski i društveni kapital neophodan za dugoročni razvoj civilnog sektora.

2] Strategija za mlade Crne Gore 2023 – 2027. godine. Vlada Crne Gore, 2023. Dostupna na: [1] Zakon o volonterskom radu ("Službeni list CG", br. 26/2010, 31/2010, 14/2012 i 48/2015).

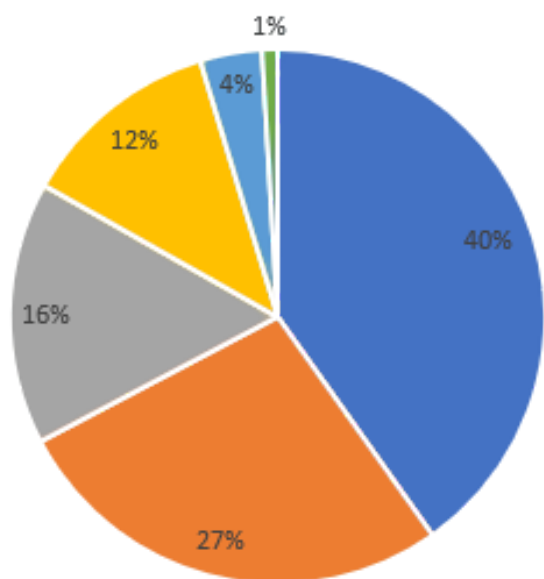
ŠTA NEVLADINE ORGANIZACIJE KAŽU O ANGAŽOVANJU VOLONTERA?

Da bismo dobili na ovo pitanje odgovore koji dolaze direktno iz prakse, upitnik o angažovanju volontera u radu nevladinih organizacija osmišljen je tako da NVO imaju prostor da govore o svom stvarnom iskustvu sa volonterima – šta funkcioniše, gdje postoje izazovi i šta bi, iz njihove perspektive, moglo biti unaprijeđeno. Pitanja su formulisana tako da obuhvate cijeli „životni ciklus“ volonterskog angažmana: od odluke da se volonteri uključe, preko načina njihovog angažovanja i trajanja volontiranja, do vrsta aktivnosti u koje su bili uključeni i obaveza koje su organizacije imale prema njima.

Upitnik je, takođe, uključio pitanja o iskustvu i kapacitetima volontera, poznavanju zakonskog okvira, kao i o procjeni doprinosa volonterskog rada kvalitetu djelovanja organizacija. Poseban dio bio je posvećen izazovima sa kojima se nevladine organizacije susrijeću u praksi, kao i njihovim preporukama za unapređenje volonterizma u Crnoj Gori. Na taj način, odgovori prikupljeni kroz upitnik omogućavaju da u ovom dijelu upitnika čujemo upravo ono što nevladine organizacije imaju da kažu o angažovanju volontera – iz svog ugla i na osnovu sopstvenog iskustva.

Na upitnik o angažovanju volontera u radu nevladinih organizacija odgovorilo je 107 predstavnika NVO. Među učesnicima ankete, svega 63 (59%) učesnika je odgovorilo da su u 2024. godini angažovali volontere, dok preostalih 43 organizacije (41%) nisu.

Broj volontera angažovanih u 2024.

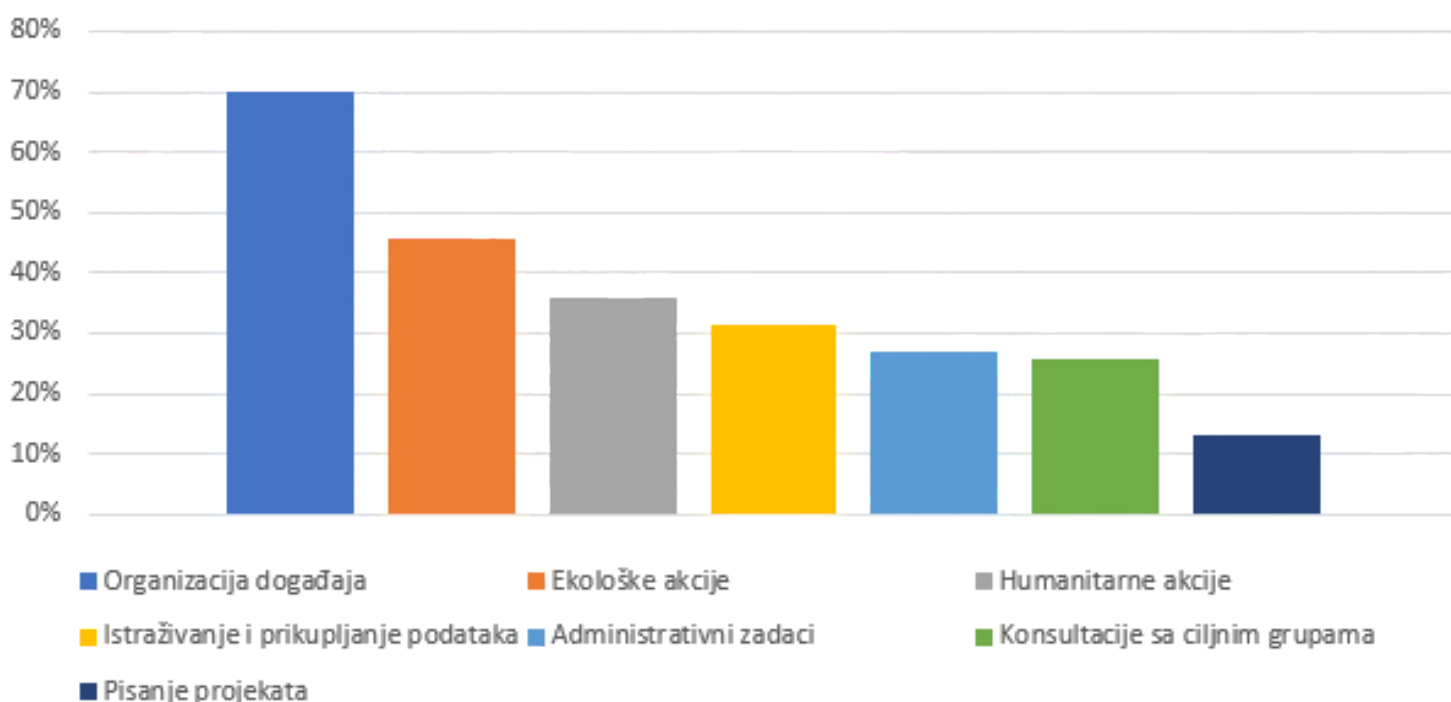
Na pitanje koji je broj volontera koji je angažovan u toku 2024. godine, najveći broj organizacija je odgovorilo sa 1-5 volontera (27.1%), zatim 6-10 (15.9%), pa 11-20 (12.1%), dok su četiri organizacije imale preko 20 volontera, a samo jedna organizacija je prijavila preko 100 volontera u 2024. godini.

■ 0 ■ 1 do 5 ■ 6 do 10 ■ 11 do 20 ■ 20 do 100 ■ 100 i više

Na pitanje koliko je bilo prosječno trajanje volonterskog angažmana u 2024. godini, većina je odgovorila sa 1-3 mjeseca (30.8%), nakon toga do jednog mjeseca trajanja (29.2%). Duže od 6 mjeseci se u prosjeku volontiralo u 21.5% organizacija, a od 3 do 6 mjeseci u 18.5% organizacija.

Na pitanje u koje vrste aktivnosti su bili uključeni volonteri, najviše organizacija (70%) je volontere uključivalo u organizaciju događaja, nakon toga, u ekološke akcije (45.7%). U humanitarne akcije je volontere uključivalo 35.7% organizacija, a u istraživanje i prikupljanje podataka 31.4%. Administrativnu podršku organizacijama su pružali volonteri u 27.1% organizacija, a u konsultacijama sa ciljnim grupama u 25.7% organizacija. Podršku u pisanju projektnih prijedloga su pružali volonteri u samo 12.9% organizacija.

U koju vrstu aktivnosti ste uključivali volontere u 2024. godini?

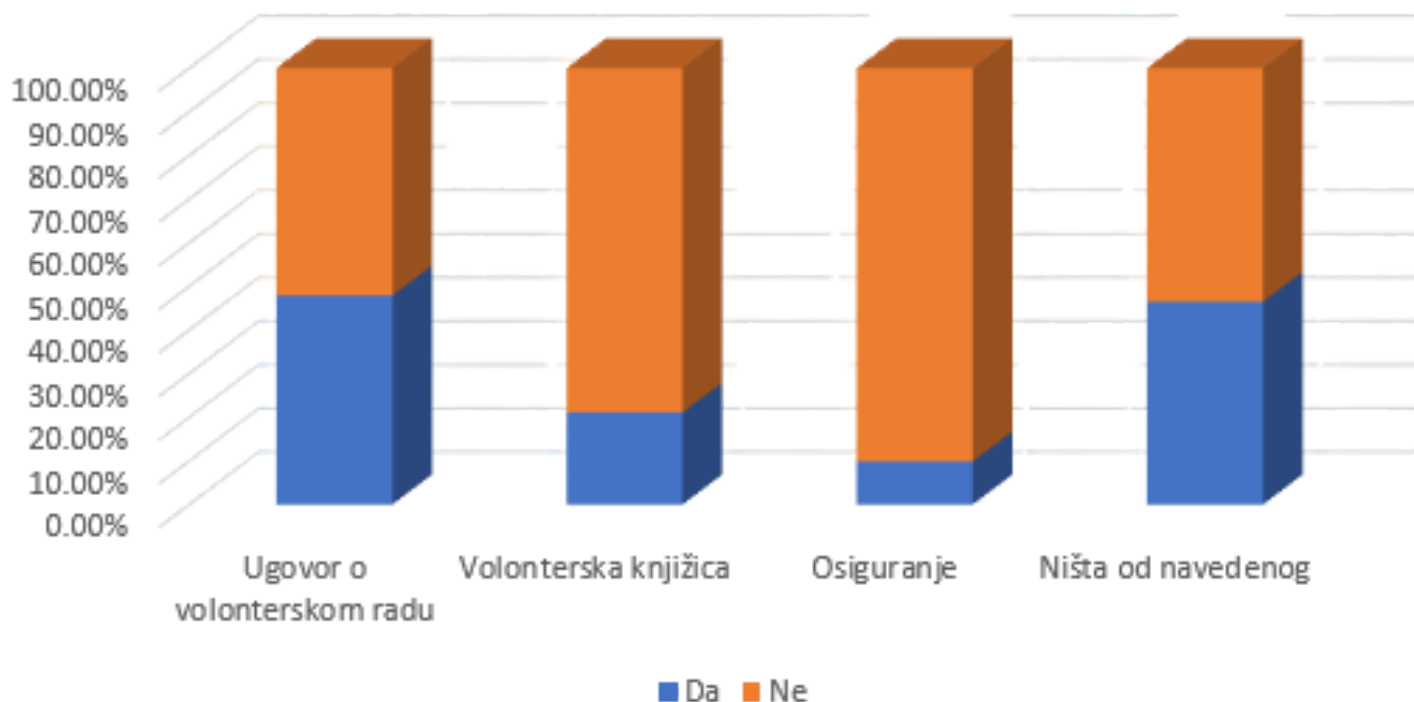
51.5% organizacija tvrdi da je većina volontera imala relevantno iskustvo za rad u njihovoj NVO, 19.7% smatra da je bilo podjednako iskusnih i neiskusnih, dok 28.8% tvrdi da većina volontera nije imala adekvatno iskustvo za rad u NVO.

Na pitanje na koji način su volonteri angažovani u 2024. godini, 64.1% je odgovorilo da su angažovali na osnovu preporuke, 25% je angažovalo na osnovu saradnje sa obrazovnim institucijama, a 10.9% na osnovu javnog poziva.

Među učesnicima ankete, čak 41% učesnika je izjavilo da nisu upoznati sa propisima koji definišu oblast volontiranja.

Na pitanje koje od navedenih obaveza ste izvršavali prema volonterima, 47,9% NVO je zaključivalo ugovor o volonterskom radu sa volonterima, 21.1% organizacija je evidentirao volonterski rad kroz volontersku knjižicu, a samo 9.9% organizacija je osiguravalo volontere. Čak 46.5% organizacija nije izvršavalo nijednu od navedenih obaveza.

Koje zakonske obaveze ste izvršavali prema volonterima u 2024. godini?

Polovina učesnika ankete je navelo da je angažovanje volontera veoma značajno doprinijelo kvalitetu rada organizacije, 39.4% organizacija je navelo da je doprinos volontera kvalitetu rada organizacije bio visok, a 9.1% da je taj doprinos bio osrednji. Samo jedna organizacija je smatrala da je angažovanje volontera dalo minimalni doprinos kvalitetu rada organizacije. Na skali od 1 do 5, učesnici su dali prosječnu ocjenu 4.36.

Upitani koji su glavni izazovi u angažovanju volontera i realizaciji akcija, većina organizacija ističe nedostatak motivacije, koji može biti uzrokovan nedostatkom volonterskog duha i prepoznavanja značaja volonterizma i rada u zajednici, što je konzistentno sa zapažanjima iz drugih istraživanja, poput istraživanja u pripremi Strategije za mlade 2023-2027. Osim prepoznavanja značaja volonterizma od strane samih volontera, bitno je naglasiti i nedostatak prepoznavanja značaja volontiranja i od strane cjelokupnog društva, što dovodi do socijalnog pritiska na volontera iz bližeg okruženja, kao i neprepoznavanje volonterskog rada kao relevantnog iskustva prilikom zapošljavanja.

Među najčešćim izazovima se nalaze i problemi kapaciteta, kako kapaciteta samih volontera da se posvete toj ulozi zbog drugih životnih obaveza, ali i kapaciteta NVO da organizuju volonterski rad na način koji će biti maksimalno prihvatljiv najvećem broju volontera.

Imajući u vidu da za rad u nekim organizacijama osoba mora posjedovati specifične kompetencije, pojedine organizacije imaju problem sa obučavanjem volontera kako bi isti mogli odgovoriti na izazove u organizaciji, naročito ako se radi o vremenski osjetljivom zadatku. Na ovaj problem se uvezuje i visoka cirkulacija volontera, što u praksi znači da organizacija mora posvetiti značajan dio vremena podizanju kapaciteta volontera na adekvatan nivo kako bi mogli smisleno biti uključeni u aktivnosti.

Takođe, nevladine organizacije ne raspolažu adekvatnim finansijskim resursima kako bi organizovali sve aspekte volonterskog rada konzistentno – njihovo finansiranje je najčešće oročeno na period manji od godine, što im onemogućava da ponude dugotrajan volonterski angažman sa stabilnim zadacima. Finansijski pritisak na organizaciju najčešće doprinosi i teškoćama u organizaciji logističkog dijela rada: prevoza, ishrane, smještaja, bezbjednosti, i drugih potreba volontera tokom volonterskog rada.

Među preporukama za unapređenje volonterizma u Crnoj Gori, najveći broj organizacija je istakao da volonterizam ima izuzetan značaj, ne samo za njihovu organizaciju, već i za cjelokupno civilno društvo i Crnu Goru uopšte, podstičući među svim generacijama povećanje empatije, solidarnosti, zajedničkog rada i javnog interesa. Imajući to u vidu, učesnici ankete su navodili da je potrebno dodatno promovisati volontiranje kao praksu, podizati svijest o značaju i prednostima koje volontiranje donosi, raznim iskustvima koja se mogu steći kroz volonterski rad, snažiti međusektorsku saradnju, primarno između institucija i civilnog sektora kao najvećeg organizatora volonterskog rada.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Imajući u vidu da već postoji zakonski okvir, odnosno Zakon o volonterskom radu, teško je procijeniti njegov kvalitet bez potpune primjene. Uzimajući navedeno u obzir, potrebno je u potpunosti implementirati odredbe Zakona, naročito u uspostavljanju registra volontera, organizatora volonterskog rada, čime bi se olakšala kontrola rada sistema i sprečavanje zloupotreba.

Takođe, u skladu sa Zakonom, potrebno je usvojiti Strategiju razvoja volonterizma, kako bi Vlada Crne Gore preduzimala konkretne aktivnosti usmjerene na unapređenje statusa volontera i njihovog doprinosa. Strategija bi takođe dala osnov za opštinske programe razvoja volonterizma.

Volonterizam se mora tretirati na drugačiji način od rada, imajući u vidu da to nije klasičan angažman lica sa ciljem ostvarivanja zarade, već da je primarni motivator doprinos zajednici, javnom interesu i lični razvoj.

Volonterizam se može promovisati koristeći i druge motivatore, kao što se, na primjer, motivišu dobrovoljni davaoci krvi, koji imaju beneficije u zdravstvenom sistemu, te se u akcijama podstiče davalaštvo kroz ulaznice za nacionalne parkove, bioskop, pozorište, i druge načine.

Volonteri moraju imati podršku unutar organizacija u kojima obavljaju volonterski rad. Samim tim, u projektima koji se finansiraju iz javnih sredstava moraju se naći sredstva za logističko obezbjeđivanje uslova rada volontera, kao i njihovo osposobljavanje za rad u organizaciji.

Nevladine organizacije, kao i drugi organizatori volonterskog rada, moraju biti adekvatno upoznati sa obavezama koje imaju u odnosu na volontere, kako bi mogli da ih ispunjavaju i adekvatno planiraju sredstva za ispunjenje obaveza.

O PROGRAMU

„Mreža resursnih centara u Crnoj Gori" predstavlja program podrške razvoju civilnog društva, koji zajednički realizuju Centar za razvoj nevladinih organizacija (nacionalni resursni centar), NVO Bjelopoljski demokratski centar, NVO Aktivna zona i NVO Novi Horizont (regionalni resursni centri za sjevernu, centralnu i južnu regiju), kao i lokalne kancelarije NVO Bonum (Pljevlja), NVO Natura (Kolašin) i NVO Nada (Herceg Novi). Program je finansijski podržan od strane Ministarstva regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama, čime se potvrđuje institucionalna posvećenost jačanju kapaciteta civilnog sektora.

U okviru programa, resursni centri svakodnevno pružaju širok spektar usluga namijenjenih nevladinim organizacijama, organima državne i lokalne uprave, kao i zainteresovanim građanima. Usluge obuhvataju pravno i finansijsko savjetovanje, podršku pri osnivanju organizacija, unapređenje transparentnosti, informisanje o mogućnostima finansiranja, podršku u unutrašnjoj organizaciji rada, realizaciji projekata i izvještavanju. Poseban segment u radu mreže resursnih centara je pružanje podrške nevladinim organizacijama i građanima u korišćenju mehanizama participacije u procesima donošenja odluka.

Pored svakodnevnih usluga, Resursni centri organizuju niz obuka koje imaju za cilj profesionalizaciju i osnaživanje organizacija kako bi njihov rad generisao maksimalne društvene benefite. Obuke obuhvataju pisanje projekata za domaće i EU fondove, finansijsko upravljanje, odnose s javnošću i upravljanje društvenim mrežama, prikupljanje sredstava, praćenje javnih politika i druge oblasti od strateškog značaja. Organizacijama je omogućeno i korišćenje prostorija resursnih centara za obuke, radionice, sastanke, konferencije za medije i druge događaje, čime se stvara inkluzivan prostor za razmjenu znanja i iskustava.

Dodatno, mreža resursnih centara kroz redovne izvještaje prati okruženje za rad civilnog društva u Crnoj Gori. Analize obuhvataju finansiranje od strane državnih organa i lokalnih samouprava, korišćenje fondova Evropske unije, stanje ljudskih resursa u organizacijama civilnog društva, kao i niz drugih oblasti relevantnih za razumijevanje kapaciteta i izazova sektora. Na taj način program doprinosi ne samo jačanju pojedinačnih organizacija, već i kreiranju povoljnijeg institucionalnog i društvenog ambijenta za razvoj civilnog društva u cjelini.

IMAŠ PITANJE?

+ 382 20 219 860

crnvo@crnvo.me

<https://crnvo.me/>

